

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בספרות

8281 70%

מועד קיץ תשפ"ג 2023

הפתרון נכתב על ידי אשר אלבו

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

שאלון 8281 – 70 אחוז קיץ תשפ"ג

- מדובר בהצעה לפתרון שאלון הבגרות
- כל התשובות מנוסחות בראשי פרקים בלבד
- ניתן לענות על המבחן תוך בחירת שאלות אחרות מאלו המוצעות בפתרון זה

פרק ראשון- סיפור קצר

אם בחרתם בפרק זה ענו על שתיים מן השאלות 1-3

1. א. בחרתי בסיפור הקצר "המפתח" מאת בשביס זינגר. הסיפור עוסק בתהליך השינוי שעוברת גיבורת הסיפור בסי, ממצב של אטימות וסגירות רגשית למצב של פתיחות לסביבתה, ואמון מחודש בעולם. מצבו של היחיד בחברה על פי הסיפור הוא מצב של בדידות וניכור רגשי. רואים זאת בתיאורים של בסי באקספוזיציה שמופיעה בפתיחת הסיפור- ההזנחה הבריאותית שלה, מצבה הנפשי הקשה, ההזנחה הכלכלית וההזנחה הפיזית בדירה הלוכלכת והמבולגנת. בסי אינה נותנת אמון בחברה סביבה, ובטוחה שכל האנשים נגדה. יותר מכל היא חושדת בשרת של הבניין ומשוכנעת שהיא מפיץ חולדות ומקקים במכוון בדירתה כדי להבריחה. הבדידות והניכור ממנה סובלת בסי משתנים ברגע בו היא חווה מעין הארה רוחנית, דווקא בזמן שהיא ננעלה מחוץ לדירתה. ואז היא מבינה שכל הניכור הוא למעשה תוצאה של מצב נפשי פנימי שלה, בעקבות המשבר שחווה עם מות סם בעלה. מרגע זה אופן ההתבוננות שלה בעולם משתנה מהקצה לקצה. רואים זאת באמצעות ארבעה מוטיבים סמליים שמופיעים בסיפור- מוטיב המפתח (נדרש לפרט), מוטיב בעלי החיים (נדרש פירוט), מוטיב העיניים (נדרש פירוט) ומוטיב הריחות (נדרש פירוט). המוטיבים כולם מתקשרים לשינוי באופן שבו בסי רואה את העולם. למשל- בתחילת הסיפור בסי אינה בוטחת בחברה ולכן היא לא מפקידה כסף בבנק כי בטוחה שלפקידים יש "מפתחות כפולים" לכספת. לעומת זאת דווקא המפתח של הדירה שנשבר "פתח דלת במוחה של בסי שהייתה נעולה מאז מותו של סם". בסיום הסיפור בסי חוזרת בחלומה אל רגע ירח הדבש שלה במלון עם בעלה, ובעל המלון אומר לשניהם ש"כאן אין צורך במפתחות. פשוט תכנסו ומזל טוב". זוהי המחשה של השינוי הנפשי שעברה למצב בו היא לא זקוקה עוד להסתתר מאחורי המפתח הנועל את הדלת.

ב. גם בימינו אנשים רבים, במיוחד קשישים, נקלעים למצבי בדידות וניכור כפי שחווה בסי. גם היום המקור למצוקה עשוי להיות משבר נפשי פנימי שחווה היחיד, והתיקון למצב יכול גם הוא לנבוע משינוי שהיחיד יחווה בחייו (נדרש הדגמה ופירוט).

2. בחרתי בסיפור הקצר "העיוורת" מאת יעקב שטיינברג. סיפור זה עוסק בתהליך חשיפת האמת וגילוי מציאות החיים האמיתית שאותה חווה גיבורת הסיפור חנה. זהו סיפור פואנטה שרק בסיומו, במשפט האחרון שלו מגלה חנה את האמת על חייה, אמת שהייתה שונה מאוד ממה שחווה. יחד איתה, גם קורא הסיפור מגלה את האמת רק בסיום.

לכל אורך הסיפור, כבר מתחילתו העיוורת אינה מודעת למציאות חייה במלואה. אמנם חושיה החדים מאפשרים לה לגלות במהירות שקרים שאנשים מספרים לה, בנוגע לגילו של בעלה, בנוגע למקצוע בו הוא עוסק, אבל את האמת המלאה היא אינה מגלה, אלא רק בסיום במצב שנתפס כמאוחר מדי באופן טראגי כי היא מאבדת את בתה התינוקת. יתכן שגילוי מוקדם של מציאות חייה, הייתה מאפשרת לחנה

להיחלץ בזמן ולהציל את בתה. היא מגלה בסיום שמגוריה הם בתוך בית קברות מוקפת במוות, ובעלה עוסק בעצמו כל הזמן במתים ובקבורת תינוקות מתים.

העובדה שחנה אינה מודעת באופן מלא למציאות מתבטאת **ברמזים המטרימים** הרבים שמופיעים בסיפור. כל אחד מהפרטים שמופיעים עשוי לרמוז לחנה, ואיתה גם לקורא הסיפור, על המציאות האמיתית, אבל משמעותם המלאה של הרמזים מתגלה רק בפואנטה בסיום. כך למשל- נטילת הידיים של הבעל, ההליכה האיטית שלו בכל פעם שדופקים על חלוננו, העובדה שביתנו נמצא מחוץ לתחום היישוב, העובדה שהוא מדבר תמיד על תינוקות מתים, כל אלו רומזים למקצוע האמיתי שלו- קברן, ולבית הקברות מחוץ לביתם.

גם **מוטיבים סמליים** בסיפור מתקשרים ישירות למוות ולבית הקברות- כך למשל, מוטיב הרוח שמופיעה פעמים רבות בסיפור, כשהיא סוערת בחוץ כי ביתם עומד במקום פתוח, והעובדה שיש "דבר מה העוצר בעד הרוח בנושבו" (מצבות). גם מוטיב הקולות קשור כאשר חנה שומעת קולות אנשים צועדים מחוץ לבית (הלוויות). כאמור רק בסיום הסיפור חנה מגלה את האמת במלואה אבל אז זה כבר מאוחר מדי, לאחר שבעלה גונב את גופת הילדה והולך לקבור אותה.

פרק שני- דרמה

אם בחרתם בפרק זה ענו על שאלה אחת מן השאלות 4-8

4. בחרתי במחזה "אנטיגונה" מאת סופוקלס. המחזה עוסק בקונפליקט שבין רצון המלך לרצון האלים כאשר במרכזו העימות בין אנטיגונה הדואגת לכבוד משפחתה ולכבוד אחיה המת תוך ביטחון שבכך היא מממשת את רצון האלים לעומת המלך קראון שקובע שאין לקבור את פוליניקס הבוגד כיוון שבגד בעיר ופגע בכבודם של האלים, ובכך משוכנע קראון שהוא המייצג האמיתי של רצון האלים. סיום הטרגדיה מתרחש לאחר שמגיע אחד השליחים שיצאו עם קראון לשחרר את אנטיגונה מהמערה ולקבור את פוליניקס, זאת לאחר שקראון השתכנע שעליו לשנות את החלטתו. מדברי השליח אל ראש המקהלה ואל אשתו של קראון מתברר שקראון עשה טעות טרגית- הוא החליף את סדר העצות של ראש המקהלה, ודאג ראשית לשרוף את גופתו של פוליניקס ולקבור את אפרו ולהקריב קורבן פיוס לאלים ורק אחר כך פנה לשחרר את אנטיגונה. בכך הוא איבד זמן יקר- הוא דאג למתים לפני שדאג לחיים. מתברר שבזמן הזה אנטיגונה בחרה לסיים את חייה בעצמה והתאבדה במערה בתלייה על הצעיף שלה. מדברי השליח עולה גם שבנו של קראון ניסה להרוג את אביו, אבל לאחר שלא הצליח החליט ליפול על חרבו ולהתאבד מול פני אביו. אשתו של קראון אורידיקה שומעת כל זאת ומחליטה להתאבד בעצמה בתוך הארמון בדקירת סכין. המחזה מסתיים כאשר קראון עומד לנוכח גופת בנו ואשתו מכיר בטעותו ומבקש שמישהו יקטול אותו. ראש המקהלה מזהיר אותו שלא לקחת את גורלו בידיו ולהניח למי שאחראי על הגורל לדאוג לכך. המחזה מסתיים בדברי המקהלה הקובעת שהאדם צריך לנהוג בתבונה, אבל להיזהר בכבודם של האלים. הצרה שהאדם מבין זאת מאוחר מדי רק לעת זקנה.

אחת התכונות של הגיבור הטרגי היא שיש בו צדדים חיוביים ושליילים, כלומר הוא אדם מורכב ולא חד ממדי. תכונה זו באה לידי ביטוי גם בדמותו של קראון וגם בדמותה של אנטיגונה. שניהם גיבורים טרגיים שיש בהם צדדים חיוביים ושליילים. צדדים אלו מולכים גם את קראון וגם את אנטיגונה אל הסיום הטרגי של המחזה שמוצג כגורל שאינו ניתן לשינוי. מצד אחד, קראון הוא אדם שמנסה לדאוג

לטובת הכלל, ומעמיד את טובת העיר על פני טובת משפחתו האישית. לכן הוא קובע שאף על פי שפוליניקס הוא קרוב משפחתו, אין לקבור אותו כי הוא בגד בעיר כולה. זה נראה כצעד חיובי שנובע מרצון של קראון לממש את רצון האלים באופן שבו הוא מבין אותו. אולם הצד השלילי באישיותו הוא היותו פיזי, חמום מוח, ופועל מתוך חטא ההיבריס. ככל שהמחזה מתקדם ברור לכל שרצון האלים אינו כפי שקראון פירש אותו, ובכל זאת קראון מתבצר בעמדתו, עושה מעשה מביש של חילול קבורתו של אדם, מזלזל בכבודם של הסובבים אותו, פוגע בכבוד הנביא העיוור טרסיאס ולמעשה גוזר על עצמו את הגורל האכזר שיכפה עליו על ידי האלים המבקשים לנקום בו על יהירותו.

גם אנטיגונה מוצגת כבעלת תכונות חיוביות- היא נחושה, דואגת לכבוד משפחתה, ופועלת מתוך רגש עממי של הכרת הצדק. היא פועלת על פי הנוהג המקובל הקובע שכל אדם זכאי לקבורה ובטוחה שבכך היא תממש את רצון האלים שמצדדים בה. היא מוצגת גם כאמיצת לב, כמי שמוכנה לשלם מחיר לטובת מימוש הצדק, וכאדם שאינו חושש להילחם בחזקים ממנו לטובת מימוש הערכים בהם היא מאמינה. אולם יש בה גם צדדים שליליים שמובילים אל האסון בסיום המחזה. גם היא נוקטת ביהירות, חוטאת בחטא ההיבריס, מזלזלת בכודה של אחותה, מזלזלת בכבוד המלך, יוצאת כנגד צו המלך ומפרה אותו, ובכך עושה מעשה מביש של הפרת חוק. היא גם משווה את עצמה לאלה ניובה, מעשה של גאוות יתר, ובסיום המחזה אינה סומכת על הצלתה מידי האלים ומתאבדת ובכך גוזרת על עצמה את גורלה הטרגי, אשר במובן מסוים נקבע מראש כיוון שרצון האלים היה לנקום בקראון ומותה של אנטיגונה הוביל לנקמת האלים בקראון.

פרק שלישי- רומן

אם בחרתם בפרק זה ענו על אחת מהשאלות 9-11

9. בחרתי ברומן "התפסן בשדה השיפון" מאת סלינג'ר. רומן זה עוסק בהתמודדות של גיבור הסיפור הולדן מול החברה שסביבו, ובהתמודדות הנפשית של הולדן עם האבדן בעקבות מותו של אחיו. העולם ש"לא טוב בו" המתואר ברומן הוא העולם כפי שחווה אותו הולדן. יש לו ביקורת חברתית נוקבת על הזיוף המתקיים בעולמם של המבוגרים. הולדן תופס את עולם המבוגרים כעולם מזויף, עולם שבו רק הכסף חשוב, עולם שבו לא ניתן לשמור על יצירה אמיתית ועל אמת. ההתנגדות שלו לעולם המבוגרים באה לידי ביטוי בכך שהוא מסרב להתנהג כפי שמצופה ממנו.

מאז שאחיו האהוב אלי נפטר ממחלת סרטן הדם, הולדן מתקשה להשלים עם חייו ועם המצב. הוא פצע את עצמו כששבר זכוכיות בבית במכת אגרופ, הוא מתגעגע לאחיו האהוב, מחזיק אצלו למזכרת את כפפת הבייסבול שלו עליה כתובים שורות של שירים שהאח אהב, והכפפה רומזת לחוסר היכולת של הולדן להשלים עם מות אחיו כי הוא פוצע את עצמו בכך ידו. כאשר שותפו לחדר סטרדלטר מבקש מהולדן לכתוב עבורו חיבור לשיעור אנגלית, הולדן מחליף את נושא החיבור וכותב על כפפת הבייסבול של אחיו. הדבר משקף את השבר בו הוא נמצא בעקבות מות האח. מאז הוא מסולק פעם אחר פעם מכל בתי הספר היוקרתיים אליו רושמים אותו הוריו, ומאכזב את אביו עורך הדין ואת אימו ששבורה נפשית ממות בנה ומתקשה להתמודד בעצמה. כבר בפתיחה רואים את הניגוד בין הולדן לכל החברה סביבו- כולם נמצאים במגרש הרוגבי כי יש משחק חשוב של בית הספר, ורק הולדן לא מתעניין במשחק. כמו כן, הוא מספר שאיבד את כל ציוד נבחרת הסיף ובגללו נבחרת בית הספר לא השתתפה בתחרות וכל חבריו החרימו אותו.

ההתנגדות של הולדן לחברה מודגשת לכל אורך הרומן. הוא מצביע על הערכים המזויפים של האנשים סביבו. לדוגמה הוא מבקר את מנהל בית הספר שמתייחס בצורה יפה רק להורים ממעמד חברתי וכלכלי גבוה, ואילו בהורים של תלמידים עניים המנהל מזלזל. הולדן מבקר גם את הממסד הדתי, את הכמרים שנשמעים לו מזויפים תמיד. החברה מוצגת בעיניו של הולדן כאכזרית, כמו ג'ונגל שבו חוקי המשחק הם רק לטובת החזקים. הולדן מזדהה דווקא עם החלשים והדחויים. הוא מנסה להראות שכסף לא חשוב לו, ומנסה להתייחס בצורה שווה לחבריו. הוא מתאר מקרה נורא שבו חבורת נערים חזקים התעללה באחד הנערים החלשים והדחויים עד שהוא התאבד בקפיצה מהחלון. הולדן מזדהה עם הנער שהתאבד ומרגיש גועל מהנערים החזקים. הולדן מרגיש מבודד מהחברה, דחוי על ידי כולם, וכל נסיונותיו ליצור קשר ולקבל עזרה נכשלים פעם אחר פעם. לכן הוא שוקל אפילו לעבור למנזר ולהתנתק מהחברה, ומתעניין בשתי נזירות שהוא פוגש בדרך שנראות לו שונות מהחברה החומרנית רודפת הבצע סביבו.

מצבו הנפשי הקשה של הולדן והעובדה ש"לא טוב" לו בעולם הזה, באים לידי ביטוי במוטיב הנפילה. הולדן כל הזמן מועד ונופל פיזית בסיפור. בשתי סצנות הוא הולך מכות, פעם אחת כשהוא כועס על יחסו הדוחה והנצלני של חברו לחדר סטרדלטר כלפי ידידתו של הולדן ג'יין, ופעם נוספת כשהוא נמצא במלון בניו יורק לאחר המפגש עם הזונה והוא מתעמת עם הסרסור. בשני המקרים הולדן מתמוטט ונופל על הרצפה מעולף. הוא גם מביע רצון לקפוץ מהחלון ולהתאבד, למרות שהוא לא מעז לעשות זאת. לקראת סוף הסיפור הולדן מתמוטט ביציאה מהמוזיאון לאחר שביקר אצל המומיות (גם הם חיים ש"הוקפאו") ומתעלף. מוטיב הנפילה מצביע על מצבו הקשה של הולדן ועל ה"מוות" הנפשי שבו הוא נמצא. גם מוטיב הברווזים והאגם הקפוא רומז לקיפאון הרגשי שבו הולדן נמצא. הוא מתעניין בדברים חריגים ושואל את נהגי המוניות "לאן הברווזים עפים כשהאגם קפוא?" אבל זוכה מצד החברה לכעס ולתוקפנות על שאלותיו. הוא מזדהה עם הברווזים שאין להם מקום להיות בו כשהאגם בו הם מתגוררים קופא ומתמלא קרח.

הקונפליקט בו הולדן נמצא מתבטא בסתירות באישיות שלו. מצד אחד הוא כל הזמן מבקר את האנשים המזויפים סביבו ומנסה לפעול באופן שונה ואמיתי. אבל הוא מעיד על עצמו שהוא "השקרן הכי גדול שפגשתם". הוא מרבה לשקר, ממציא לעצמו שמות מזויפים, משקר לגבי גילו כשהוא מזמין משקאות אלכוהוליים, משקר לגבי מצבו הרפואי, ממציא מחלות מדומיינות, משקר שיש לו גידול סרטני וזאת כדי לזכות באהדה מצד האנשים שאיתם הוא מדבר. מצד אחד הוא רוצה להתחבר אל האנשים הדחויים בחברה, אבל מצד שני הוא בעצמו כל הזמן מדגיש את הפגמים הפיזיים של האנשים סביבו- למשל את הריחות הלא נעימים של חבריו לחדר, את פצעי הבגרות על הפנים שלהם, את המראה הדוחה של המורה המבוגר שלו. המגע עם האנשים סביבו דוחה אותו ולכן הוא מקפיד כל הזמן על ניקיון. בכך הוא סותר את עצמו כי בעצם הוא מתרחק מכולם, לא רק מהחזקים המזויפים, אלא גם מהחלשים וגם מהאנשים שרוצים בטובתו.

הקונפליקט הנפשי של הולדן מתבטא גם במוטיב הקולנוע. הולדן מרבה לבקר את הקולנוע כאמנות מזויפת וירודה. הוא מעריץ את יכולת הכתיבה של אחיו הגדול ד.ב. שפרסם כמה סיפורים קצרים יפים ומבקר אותו על כך שמכר את עצמו ל"זנות" בכתיבה לתעשיית הסרטים הזולה של הוליווד. אבל מבלי שהולדן יודה בזה בגלוי הוא בעצמו נמשך לקולנוע, קונה כרטיסים לסרט קיטשי וצופה בו, ואפילו מדמין את עצמו כגיבור של מערבון שחטף כדור ומדמם. הדבר מצביע על כך שהולדן נכנע לערכים של החברה שאותה הוא מבקר.

הקונפליקט הנפשי של הולדן מתבטא גם ביחסו למין ולנשים. מצד אחד הולדן שואף לחיבור בין מין ואהבה, ולכן הוא אומר שהוא עדיין בתול כי הוא לא מוכן לשכב עם מישהי שהוא לא אוהב. מאותה סיבה הוא לא שוכב עם הזונה במלון אלא מבקש לדבר איתה, ומתחמק מהניסיון שלה לשכב איתו. אבל דווקא הולדן הוא זה שיוצר את הניתוק בין מין לאהבה, כי הוא לא מסוגל ליצור קשר מיני עם הבחורה שאותה הוא אוהב, ג'יין. כאשר היא נפתחת בפניו ובוכה, הוא מנשק אותה בכל הפנים אבל לא על הפה, ובכך חוסם אפשרות לקשר מיני ביניהם. הוא מתנהג בצורה ילדותית ומציע פנטזיה רומנטית לסאלי, בחורה שהוא לא באמת אוהב, שאין לו שפה משותפת איתה. הוא מציע לה להתחתן איתו ולברוח למקום מרוחק מניו יורק. הולדן גם נמשך אל הצדדים האפלים והיצריים הסוטים, ועובדה שהוא מתבונן בסוטים מחוץ לחלון המלון, ומזמין את הזונה לחדרו. זה מצביע על חוסר החיבור של הולדן לעצמו.

הקונפליקט של הולדן ביחס לעולם שאותו הוא מבקר מתבטא גם במוטיב כובע הציידים האדום. הולדן מבקר את החברה החומרנית, אבל הדבר הראשון שהוא עושה אחרי שהוא איבד את ציוד הסייף הוא לקנות כובע בחנות. כלומר, הוא מתרגם רגש של תסכול לפיזיו חומרי של רכישת כובע. הכובע עצמו מבטא מצד אחד את הייחודיות של הולדן, כי זה כובע אדום יוצא דופן, כובע "שגעוני" בניסוחו של הולדן, שלא ניתן להתעלם ממנו. לפעמים הולדן חושש לחבוש את הכובע כדי שלא יחשבו שהוא משוגע. אבל מצד שני הולדן חובש את הכובע הפוך, עם המצחיה לאחור למרות שהוא מודה שזה "נדוש". כלומר הוא נכנע למוסכמות אופנתיות נדושות שאותן הוא כל הזמן מבקר.

הקונפליקט הפנימי של הולדן מתבטא במוטיב התפסן משדה השיפון. זוהי גם הכותרת של הרומן. זהו משפט משורה של שיר שהולדן שומע כשהוא צועד מאחורי ילד קטן שצועד בצורה מסוכנת על שפת הכביש. הילד שר "אם אדם תופס אדם בשדה השיפון". השורה מבטאת את השליחות שהולדן לוקח על עצמו למנוע מהילדים ליפול אל הזיוף של עולם המבוגרים, ולכן הוא צועד מאחורי הילד ומוכן לתפוס אותו לפני שהוא ייפול. הולדן מבטא את השאיפה שלו בצורה ישירה בשיחה עם אחותו הקטנה פיבי, כשהוא מתאר איך הוא המבוגר היחידי שנמצא על קצה צוק ותפקידו לתפוס ילדים שרצים לכיוון קצה הצוק ולהציל אותם מנפילה ומוות. גם שמו של הולדן רומז לשליחות שלו- "הולדן" פירושו באנגלית "תפסן" ושם משפחתו "קולפילד" פירושו שדה (פילד=שדה). הדבר המעניין הוא שפיבי מתקנת את הטעות של הולדן שציטט לא נכון את השיר- זה לא "אם אדם תופס אדם בשדה השיפון" אלא "אם פוגש אדם בשדה השיפון". בכך יש רמז למצבו הנפשי הפגום של הולדן ולתיקון האמיתי שהוא צריך לעשות בנפשו. הוא צריך להשתחרר מהאשליות הילדותיות שלו ולהיות מסוגל למפגש אמיתי עם בני אדם. יתכן שזו גם הסיבה שהולדן בורח בלילה מהסלון של המורה האהוב שלו אנטוליני, כי הוא הרגיש שמר אנטוליני ליטף את ראשו בלילה, והוא חושש שמדובר בסוטה. הולדן בעצמו מתלבט אם הוא לא טעה בפרשנות שלו של הסיטואציה, וחושב שאולי הוא פרש באופן לא נכון את הרצון הפשוט של המורה

לקרבה ולא למשהו מיני או סוטה. רמז נוסף לתיקון האפשרי בנפשו של הולדן היא העובדה שבתחילה הוא מנסה למחוק את כל כתובות הגרפיטי עם הגסויות שהוא רואה בבית הספר. כשהוא רואה כתובת גרפיטי נוספת בתוך הקבר של המומיות במוזיאון הטבע, שאותה לא ניתן למחוק, הוא מתחיל להבין שהניסיון שלו למנוע מהילדים להיחשף אל עולם המבוגרים הגס הוא ניסיון חסר סיכוי.

סוף הרומן הוא סוף פתוח. מצד אחד יש רמזים שהולדן הצליח להשלים עם הצדדים השונים באישיותו ולהתבגר באופן שלם ובריא יותר. כאשר פיבי עולה על הסחרחרה הוא פוחד שהיא תיפול אבל כבר לא חושב שתפקידו לתפוס אותה ואומר אם ילדים רוצים ליפול "צריך לתת להם לעשות את זה ולא להגיד שום דבר. אם הם נופלים, הם נופלים". זה רמז שהוא השתחרר מהפנטזיות הילדותיות שערכו את התבגרותו. הרומן גם מסתיים בחג המולד, רמז סמלי להולדתו המחודשת של הולדן כאדם חדש ובוגר. אבל יש רמזים בסוף הרומן שהולדן לא שינה באמת את יחסו לחברה. יש לו עדיין ביקורת כלפי הפסיכולוג שלו וכלפי המטפלים האחרים בבית החולים ששואלים אותו אם הפעם הוא יתמיד בלימודיו בבית הספר ולא יפרוש. הוא עונה בכעס שזו שאלה טיפשית כי הוא לא יכול להבטיח דבר כזה. גם השאלה האם השתלבותו של הולדן בחברה היא דבר חיובי או שלילי נשארת פתוחה. האם השתלבותו בבית ספר פירושה שהולדן ויתר על אישיותו הייחודית והמקורית והפך לאדם בנלי ושגרתי כמו כל האחרים? השאלה נשארת פתוחה.

פרק רביעי- שירה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על שתיים מהשאלות 12-22, אחת משירת ימי הביניים או ביאליק ואחת משירת לאה גולדברג או שיר שלא נלמד

12. א. השיר "ישנה בחיק ילדות" מאת המשורר ר' יהודה הלוי, עוסק בדרישת המשורר מנשמתו להתנער מהבלי הנעורים ולנהוג באופן הראוי לתקופת הבגרות בה היא נמצאת והוא להתקרב אל האלוהות. לפיכך, ה"ישנה בחיק ילדות" אליה הדובר פונה היא הנשמה שלו עצמו, בהתאם למוסכמה מקובלת בשירת ימי הביניים. הציוויים של הדובר אל נשמתו הם להפסיק "לישון" בחיקה הנעים של הילדות, להתעורר מבחינה רוחנית ודתית, להגיע אל מודעות ("דעי") ולנטוש את חוסר המשמעות המאפיין את הילדות.

ב. המשורר משתמש במספר אמצעים ספרותיים- צימודים ודימויי. הוא מציג את הנעורים כנעורת המתנערת, כלומר כדבר חולף ורגע, כפי שבא לידי ביטוי בדימוי ובצימוד הגזרי בו משתמש המשורר (נעורים-נערת-ננערו). על הנשמה לקום ולצאת מימי השחרות של החיים ולשחר אחר המוסר האלוהי (צימוד גזרי). בדברי הדובר משובצים פסוקים מספר קהלת ("הילדות והשחרות הבל") המדגישים את הציווי לנטוש את הבל הנעורים. בבית השלישי מופיע דימוי המציג את הנשמה כציפור. הדובר מצווה על הנשמה להתנער מהזמן החולף, הרגעי, כמו שציפור מתנערת מהטל של הלילה ואז מרחפת ודואה בחופש האמיתי של הנצח שהוא מעל הזמן, ומעל היומיום החולף המדומה לים סוער שאין בו רוגע. השלווה האמיתית היא בחיק האלוהים הנצחי, שהדובר דורש מנשמתו לרדוף אחריו, יחד עם ציבור הנשמות אשר נוהרות אל האלוהים. כמקובל בפיוטים של שירת הקודש סיום השיר מקשר את הדברים אל התפילה שתושמע בבית הכנסת מיד לאחריו- תפילת "נשמת כל חי", ולכן יש איזכור של המילה "נשמות" בסיום.

22. בשיר שלא נלמד "תנו לי יום אחד" מאת המשוררת תהילה חכימי מופיעה מחאה חברתית. הדוברת משמיעה קול נשי אישי, אבל למעשה זהו קול המייצג מבחינה מגדרית קבוצה גדולה של נשים- אמהות

ובנות אשר קולן מודר ומושקף בדרך כלל בחברה. המתח בין דיבור לשתיקה מופיע גם במשפט הפותח של השיר. יש ניגוד בין קולה של הדוברת "אני רוצה לבין הנמענים "שתתנו". הנמענים הם בלשון רבים זכר, וזהו המתח בין קולה של האישה היחידה מול הקול הגברי הדומיננטי בחברה. הדרישה היא שהגברים ייתנו לה להשלים משפט. זהו רמז לנטייה גברית מוכרת לקטוע את דבריהן של נשים מתוך רצון להשמיע את הקול הגברי. זהו אקט כוחני שהדוברת מתקוממת נגדו. היא דורשת שלא יסבירו לה שום דבר. גם זה רמז לנטייה גברית לתופעה המכונה "הסגברה" נטייה של גבר להסביר לאישה מה היא בעצם ניסתה להגיד. בשורה השלישית הדרישה היא בוטה יותר- דרישה לשתיקה ממש מצדם של הגברים. לפחות ליום אחד שלם הגברים ישתקו ולא ידברו, יגזרו על עצמם תענית דיבור, שתיקה של כל מוקדי הכוח בחברה, בממשלה, ובצבא, מוקדי כוח שנשלטים על ידי רוב גברי מובהק, דבר היוצר עיוות בייצוג המופחת של נשים במוקדי קבלת ההחלטות.

השקט יוביל לשמיעת רשרוש עלים מחוץ לחלונות. זהו רמז לכך שהכוחניות בקבלת ההחלטות הגברית מאופיינת באי שמיעת כוחות הטבע, בפעולות שאינן שומרות על הטבע עצמו, ואין במוקדי כוח אלה מקום לרשרוש עלים. העובדה ששורה זו מופיעה בשורה נפרדת כבית שלם מעניקה כוח לגורם טבע שבדרך כלל אין לו כוח- קולותיהם העדינים של עלים מרשרשים. זה חלק מההיפוך שמבקשת הדוברת לבצע ביחסי הכוח בחברה ובעולם.

הדוברת משתמשת במוסכמה הלשונית הלקוחה מתיאור קרבות ("שקט יחסי בגבולות"), כדי לתאר את היחסים בין נשים לגברים במרחב הציבורי. המרחב הציבורי מאופיין באי שמירת הגבולות של נשים, בהטרדות מיניות בתחנות אוטובוס, בשריקות מטרידות לנשים בדרך לים, ובקריאות וצעקות מגונות לנשים דרך חלונות מכוניות. לאחר שכל הקולות המטרידים יושקו יהיה מקום דווקא לאימהות ולבנות לדבר, לכאורה במרחב הביתי שמבחינה מגדרית משוייך לנשים, במטבחים, אולם הנושאים שידוברו לא יהיו נושאים ביתיים, הקשורים למטבח, או אוכל, אלא "אמהות ידברו פוליטיקה", לצד היכולת של בנות "לצחוק מבדיחות אחיותיהן", כלומר ליצור מרחב מוגן של אחווה נשית שאינו מוטרד על ידי גברים כוחניים. המשפט המסיים הוא "אתם תשתקו", כלומר הגברים ישתקו, והטון הוא טון תקיף של אישה הדורשת לתפוס את מקומה במרחב.